

I. Теоретико-правові засади конкурсного процесу

DOI: 10.33498/opus-2021-04-013

Борис Поляков

доктор юридичних наук, професор,
суддя Північного апеляційного господарського суду
(Київ, Україна)
doc.pol@ukr.net

Валерія Радзивілюк

докторка юридичних наук, професорка,
професорка кафедри господарського права
та господарського процесу
Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9562-8735>
vradziv@hotmail.com

УДК 347.736

ДОКТРИНА КОНКУРСНОГО ПРОЦЕСУ

АНОТАЦІЯ. Відродження інтересу до теоретичних досліджень таких правових явищ, як банкрутство та конкурсний процес зокрема, у незалежній Україні пов'язано з прийняттям першого національного законодавчого акта, присвяченого регламентації матеріальних і процесуальних відносин банкрутства.

Юридична наука фактично вже з кінця 90-х років минулого століття, опинившись у нових, порівняно з попередніми, умовах, значну увагу приділяла переосмисленню концептуальних засад права банкрутства, які і почали активно та достатньо послідовно розроблятися в науковій літературі. Це актуальні проблеми, зокрема: вдосконалення, кодифікації законодавства про банкрутство; оптимізації понятійно-категоріального апарату банкрутства; державної політики у сфері банкрутства; визначення правової природи відносин банкрутства; специфіки правового статусу сторін та інших учасників відносин банкрутства; процесуальних засад та особливостей розгляду справ про банкрутство; визначення та змістовного наповнення процедур банкрутства; тощо.

Метою статті є висвітлення впливу досягнень догми національного права банкрутства та її складової – догми конкурсного процесу на вдосконалення новітнього українського законодавства про банкрутство та практики його застосування.

© Борис Поляков, Валерія Радзивілюк, 2021

Встановлено, що практичне значення доктринальних положень конкурсного процесу полягає в їхній реалізації у нормотворчій та правозастосовній діяльності.

Автори доходять висновку, що законодавець при вдосконаленні правового регулювання відносин банкрутства має зважати на результати доктринальних досліджень у цій сфері, спрямовані на вирішення глобальних завдань із відновлення платоспроможності насамперед суб'єктів господарювання і врегулювання боргових зобов'язань громадян.

Ключові слова: банкрутство; конкурсний процес; доктрина права банкрутства; законодавство про банкрутство; процедури банкрутства; боржник; кредитор.

Метою дослідження є висвітлення впливу досягнень догми національного права банкрутства та її складової – догми конкурсного процесу на вдосконалення новітнього українського законодавства про банкрутство та практики його застосування.

Вивченню цих та інших проблем присвячені праці Р. Афанасьєва, О. Бірюкова, А. Бутирського, І. Бутирської, І. Вечірко, К. Возняковської, Л. Грабован, В. Джунь, Ю. Кабенюк, О. Латиніна, В. Малиги, Б. Полякова, П. Пригузи, В. Радзивілюк, Е. Сгара, А. Степанова, М. Тітова, Т. Чубар та ін.

Минуло вже майже 30 років із часу відродження інституту банкрутства в Україні. За цей період змінилося не тільки законодавство про банкрутство, а і його цілі та завдання. Із прокредиторського інститут перетворився спочатку на продебіторський, а надалі, з ухваленням Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУЗПБ)¹, знову став прокредиторським.

КУЗПБ є результатом еволюції інституту банкрутства. Його появі передувала значна кількість наукових досліджень. У них пропонувалося здійснювати кодифікацію через об'єднання чинних норм законодавства про банкрутство з нормами інших галузей права, які переплітаються з відносинами неспроможності². При цьому характерними рисами реформованого акта є те, що він консолідує в собі норми матеріального і процесуального характеру, а також є юридично цілісним і внутрішньо узгодженим³. Що ж являє собою новітній КУЗПБ? За своєю суттю він далеко не такий, як прогнозувала наукова думка. КУЗПБ – це реструктуризований Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (далі – Закон про банкрутство)⁴. Однак у процесуальних питаннях він значно поступається своєму попереднику⁵. Отже, доктрина

¹ Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>> (дата звернення: 20.11.2020).

² Борис Поляков, ‘Про концепцію реформування законодавства про неспроможність (банкрутство)’ (2002) 7 Право України 59–63.

³ Валерія Радзивілюк, ‘Санация як судова процедура банкрутства: порівняльно-правове дослідження’ (автореф дис канд юрид наук, 2000) 9.

⁴ Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14 травня 1992 р. № 2343-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>> (дата звернення: 20.11.2020).

⁵ Валерія Радзивілюк та Родіон Поляков, ‘Проблеми застосування господарсько-процесуальних норм у процедурі банкрутства (неплатоспроможності)’ (2020) 7 Право України 148.

нальні дослідження про майбутнє інституту банкрутства набувають ще більшої актуальності.

Насамперед такі теоретичні дослідження, на нашу думку, повинні стосуватися сфери дії інституту банкрутства, його найменування, змісту основних категорій, правового статусу учасників, заходів, які вживаються у межах процедур банкрутства та правового механізму їхньої реалізації, пошуку можливостей розширення кола процедур банкрутства тощо. Розглянемо все перелічене детальніше.

КУзПБ, зберігаючи банкрутство юридичних осіб, запровадив процедуру неплатоспроможності фізичних осіб. Причому й та, й інша категорія осіб потрапляє у сферу банкрутства незалежно від зайняття ними підприємницької діяльності.

Слід зазначити, що поряд із судовою формою банкрутства юридичних осіб, де вирішується проблема неплатоспроможності, законодавець використовує також несудову. Це, зокрема, досудова санація (ст. 5 КУзПБ) і реструктуризація, або прискорена санація (Закон України “Про фінансову реструктуризацію”⁶).

У сукупності їх усіх об’єднує єдиний, або загальний фактор – конкуренція вимог кредиторів унаслідок браку активів боржника. Законодавець використовує в усіх цих випадках поняття “неплатоспроможність”. За своєю суттю це припущення неоплатності боржника, тобто недостатності активів для задоволення пред’явлених вимог кредиторів.

При цьому в кожній із наведених форм вирішення проблем неплатоспроможності боржника є одна спільна основа. Це конкурсний процес – порядок задоволення конкуруючих вимог кредиторів унаслідок неоплатності боржника.

Конкурс – загальновідомий термін, який використовувався у законодавстві про неспроможність на територіях сучасної України. Свого часу Г. Шершеневич, уродженець Херсонської губернії, писав:

<...> тільки розвинуте кредитне господарство може викликати потребу в створенні тих норм матеріального та процесуального права, які у своїй сукупності утворюють конкурсне право в сучасному значенні, тобто сукупність юридичних норм, які дозволяють збіг вимог на майно, недостатнє для повного їх задоволення⁷.

Основними рисами конкурсу А. Гольмстен вважав: недостатність активів у боржника для задоволення всіх вимог кредиторів; наявність у боржника кількох кредиторів; особливий порядок задоволення їхніх вимог⁸.

⁶ Про фінансову реструктуризацію: Закон України від 14 червня 2016 р. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-19#Text>> (дата звернення: 20.11.2020).

⁷ Г Ф Шершеневич, *Конкурсный процесс* (Статут 2000) 27.

⁸ А Х Гольмстен, *Исторический очерк русского конкурсного процесса* (Тип В С Балашева 1888) 1.

Цей же термін був закріплений, наприклад, у Німецькому конкурсному статуті (*Konkursordnung*) 1877 р., який залишався чинним до ухвалення нинішнього акта – Закону про неспроможність (*Insolvenzordnung*) 1994 р.

В українському законодавстві про банкрутство перша згадка про конкурс з'явилася в Законі України “Про внесення змін до Закону України ‘Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом’”⁹. Саме в цьому нормативному акті кредитори, чії вимоги виникли до порушення справи про банкрутство, називалися конкурсними. Чому конкурсними? Та тому, що вони беруть участь у конкурсі – у розподілі майна боржника з метою задоволення своїх та інших вимог. Саме конкурсні кредитори є основними учасниками справи про банкрутство, оскільки через свої представницькі органи (загальні збори і комітет кредиторів) впливають на хід справи, контролюють арбітражного керуючого та розпоряджаються майном боржника.

В основі конкурсу лежить неоплатність боржника. Це коли боржник унаслідок відсутності необхідного майна не може оплатити пред'явлені до нього вимоги кредиторів. З часом це правило змінилося. І в основу конкурсу вже була покладена неплатоспроможність боржника як припущення його неоплатності. Наявність цього легального введеного критерію надавала більш широкі можливості ініціювання кредитором справ про банкрутство. Згодом він став широко використовуватися у банківському законодавстві – при визнанні банків неплатоспроможними.

Із ухваленням КУЗПБ цей критерій став застосовуватись і щодо фізичних осіб. Відносно таких осіб можливим стало відкриття справ про неплатоспроможність.

Крім того, коли критерій неплатоспроможності застосовується до таких суб'єктів банкрутства, як юридичні особи, то законодавець у КУЗПБ наповнює його зовсім іншим змістом порівняно з раніше чинним Законом про банкрутство. Річ у тому, що КУЗПБ нівелював зміст неплатоспроможності як припущення неоплатності боржника і вирівняв її зі звичайною заборгованістю, яка має місце в провадженні з видачі судового наказу (наказне провадження).

В обох випадках щодо заборгованості відсутній спір про право. Різниця полягає лише в максимальному розмірі заборгованості, коли для відкриття справи про банкрутство таких обмежень немає. Головна відмінність між цими двома процесами полягає в їхніх наслідках. Відкриття процесу з видачі судового наказу та його закінчення зачіпає лише одного кредитора й самого боржника. Причому боржник може надалі не пого-

⁹ Про внесення змін до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”: Закон України від 7 березня 2002 р. № 3088-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3088-14#Text>> (дата звернення: 20.11.2020).

дитися з видачею такого наказу, тоді цей виконавчий документ скасовується.

Зовсім інакша ситуація з процедурою банкрутства (неплатоспроможності). Відкриття справи про банкрутство (неплатоспроможність) тягне за собою масу обмежень не тільки відносно боржника, не лише для кредитора, який ініціював цей процес, а й для інших кредиторів. При цьому грошові вимоги останніх “заморожуються” введеним мораторієм на тривалий час.

Що стосується боржника, то після відкриття провадження у справі про банкрутство, при застосуванні до нього судових процедур банкрутства обсяг правосуб'єктності боржника обов'язково зазнає змін. Ці зміни призводять до обмежень у реалізації своїх правомочностей щодо належного йому майна. Боржник стає наділений можливістю мати тільки ті права та обов'язки, які відповідають цілям тієї чи іншої процедури банкрутства¹⁰.

Інакше кажучи, процедура банкрутства запускає механізм ліквідації боржника – юридичної особи, а відносно боржника – фізичної особи – примусової реалізації всіх його активів.

Поряд із майновими наслідками процедура банкрутства (неплатоспроможності) несе й соціальні. Так, держава втрачає боржника як платника податків, і це позначається на дохідній частині бюджету, завдяки якому фінансуються працівники не тільки соціальної сфери, а й державного апарату, правоохоронних органів та армії.

Обмеження в діяльності або ліквідація господарських суб'єктів, що виконують функції життєзабезпечення в суспільстві, через процедуру банкрутства неминуче призводять до соціальних потрясінь¹¹.

Основними учасниками процедури банкрутства є боржник, конкурсні кредитори й арбітражний керуючий. Боржником як процесуальною фігурою банкрутства до набрання чинності КУЗПБ могла бути лише особа, яка мала статус суб'єкта підприємницької діяльності. Таке комерційне банкрутство було необхідним атрибутом ринкової економіки і давало змогу позбавлятися від збиткових або нерентабельних суб'єктів підприємницької діяльності.

КУЗПБ ввів у дію некомерційне банкрутство, допустивши в цей процес суб'єктів-боржників, які не тільки не займаються підприємницькою діяльністю, не тільки є споживачами послуг, а й представляють державну владу. Такий стан речей загрожував національній безпеці та по-

¹⁰ В В Радзивілюк, *Запобігання банкрутству (неспроможності): господарсько-правовий аспект* (Аспект-Поліграф 2013) 70–1.

¹¹ Борис Поляков, ‘Принцип доміно, або Як КзПБ може спровокувати ланцюгове падіння підприємств країни’ (*Закон і Бізнес*, 03.08–09.08.2019) <https://zib.com.ua/ua/print/138714-yak_kzpb_mozhe_sprovokuvati_lancyugove_padinnya_pidpriemstv_.html> (дата звернення: 28.09.2020).

требував термінового втручання законодавця¹². Тільки майже через рік законодавець виправив цю помилку, вилучивши з орбіти банкрутства боржників – бюджетні організації. Водночас КУЗПБ допускає в процедуру банкрутства державні підприємства, які мають стратегічне для держави значення. Ця обставина несе великі ризики не тільки для економіки, а й для оборони країни. Особливо це небезпечно, коли для входження в процедуру банкрутства КУЗПБ зняті всі обмеження, встановлені Законом про банкрутство.

У зазначеному аспекті показовим є досвід Німеччини, у якій заборонена процедура банкрутства відносно майна федерації або землі, зокрема юридичних осіб публічного права, нагляд за якими здійснюється землею, а саме: громади як муніципальної одиниці, церковних об'єднань публічного права, публічно-правових кредитних установ незалежно від їхньої організаційно-правової форми. Такий підхід, на нашу думку, слід поширити і в Україні. Це дасть змогу уникнути зазначених ризиків надалі.

Так само до некомерційного банкрутства юридичних осіб потрапили політичні партії, громадські та релігійні організації, що вже становить ризики соціального характеру, оскільки процедуру банкрутства можна буде використовувати як інструмент для усунення незручного конкурента в домінуванні у суспільстві.

І нарешті – некомерційне банкрутство фізичних осіб. Допустивши в конкурсний процес громадян, які не є підприємцями, держава несе великі економічні ризики. Вони викликані значною втратою кредитів через банкрутство позичальників. У цій ситуації банки, як кровоносна система економіки, змушені підвищувати розмір відсоткових ставок за кредитами. Наслідком такої політики буде зростання інфляції в економіці країни¹³. Хоча законодавець і встановив для фізичних осіб підвищені порівняно з юридичними особами бар'єри у відкритті справ про неплатоспроможність, однак вони не є великою перешкодою для масового банкрутства.

До того ж законодавець із незрозумілих причин взагалі звільнив від судового збору громадян за подачу заяви про відкриття справ про їхню неплатоспроможність. Єдиним істотним чинником, який поки ще стримує активність громадян в ініціюванні таких справ, є авансування винагороди арбітражному керуючому¹⁴.

¹² Борис Поляков, 'Казус потенційної ліквідації' (*Закон і Бізнес*, 15.06–21.06.2019) <https://zib.com.ua/ua/print/138072-za_kzpb_mozhna_zrobiti_bankrutom_bud-yakiy_derzhavniy_organ_.html> (дата звернення: 28.09.2020).

¹³ Борис Поляков, 'Али-Баба и 40 разбойников, или Как физическому лицу можно разбогатеть с помощью Кодекса по процедурам банкротства' (*Закон і Бізнес*, 07.09–13.09.2019) <https://zib.com.ua/ru/139120-kak_fizicheskomu_licu_mozhno_razbogetet_s_pomoschyu_kodeksa_.html> (дата звернення: 28.09.2020).

¹⁴ Борис Поляков, Родіон Поляков, 'Кит і кіт, або Колізії споживчого кредитування' (*Закон і Бізнес*, 21.11–27.11.2020) <<https://zib.com.ua/ua/pda/145644.html>> (дата звернення: 25.09.2020).

Формування пасиву за КУзПБ, на жаль, має перманентний характер. Незважаючи на те, що в розпорядженні майном встановлений чіткий строк на пред'явлення вимог конкурсними кредиторами, фактично його можна не дотримуватися, оскільки санкції за це символічні. Кредитор, який спізнився з висуненням вимог, лише втрачає право голосу в представницьких органах кредиторів. У процедурі ліквідації для поточних кредиторів взагалі відсутні будь-які строки для подачі заяв.

Такий підхід до формування пасиву, з одного боку, робить процедуру банкрутства менш привабливою для участі інвесторів у санації, адже в санації неможливо чітко встановити розмір боргу боржника, який необхідно погасити інвестору, оскільки надалі пасив може істотно зрости. Відповідно, в інвестора потім можуть виникнути проблеми з поверненням своїх витрачених коштів, якщо він з огляду на збільшений розмір боргу вирішить відмовитися брати участь у фінансовому “оздоровленні” боржника. З другого боку, розосередження процесу розгляду вимог кредиторів з одного попереднього засідання на безліч інших упродовж всієї процедури банкрутства сприяє лише збільшенню строків розгляду справи і судових витрат.

Крім того, регламентація правового статусу ключової процесуальної фігури справи про банкрутство – арбітражного керуючого породила цілу низку проблем на практиці. Щоби реалізовувати надані йому повноваження у процедурі банкрутства, арбітражний керуючий повинен бути незалежним від комітету кредиторів. Це стосується таких питань: визнання збиткових або зацікавлених правочинів недійсними, сторонами яких можуть бути кредитори; узгодження з комітетом кредиторів умов продажу майна боржника; притягнення до субсидіарної відповідальності учасників юридичної особи – боржника; тощо. Розгляд цих питань арбітражний керуючий може ініціювати в суді самостійно, незалежно від думки комітету кредиторів.

Водночас законодавець дає право комітету кредиторів без будь-яких причин вимагати через суд звільнення арбітражного керуючого. До цього слід додати відсутність у КУзПБ чітких умов оплати його послуг у разі нестачі майна в боржника¹⁵. Такий підхід лише сприяє неефективній роботі зазначеної особи. Розглянуте вище призводить до конфліктів із кредиторами та порушень строків розгляду справ.

Практичне значення доктринальних положень конкурсного процесу полягає в їхній реалізації в нормотворчій та правозастосовній діяльності. У нормотворчій діяльності законодавець повинен враховувати: правову природу, сферу діяльності, особливості у правовому регулюванні,

¹⁵ Борис Поляков та Родіон Поляков, ‘Золоте теля, або Арбітражний керуючий не раб кредиторів, а суб’єкт незалежної професійної діяльності за рахунок останніх’ (*Закон і Бізнес*, 02.05–08.05.2020) <https://zib.com.ua/ua/142493-arbitrazhniy_keruyuchiy__ne_rab_kreditoriv_a_subekt_nezalezh.html> (дата звернення: 04.10.2020).

внутрішню узгодженість правових норм та правові наслідки. Так само законодавець при вдосконаленні правового регулювання відносин банкрутства (неплатоспроможності) має зважати на результати доктринальних досліджень у цій сфері, які спрямовані на вирішення глобальних завдань із відновлення платоспроможності суб'єктів господарювання і врегулювання боргових зобов'язань громадян. Водночас слід розширити сферу дії диспозитивних начал, зробивши акцент на відродженні інституту мирової угоди в конкурсному процесі, який відсутній у чинному КУзПБ.

У науковій літературі була обґрунтована думка стосовно того, що для підвищення ефективності вітчизняного законодавства про банкрутство законодавцю перш за все необхідно спрямувати свої зусилля на оптимізацію вже існуючих процедур, зокрема такої судової процедури банкрутства, як мирова угода¹⁶. Якщо спиратися на світовий досвід її правового регулювання та виклики вітчизняної практики, то це цілком здійсненне завдання.

Крім того, національному законодавцю слід враховувати тенденції розвитку сучасного законодавства про банкрутство (неспроможність) у зарубіжних країнах, вивчення яких дає змогу дійти висновку стосовно того, що в цей час особливої значущості набувають законодавчо визначені багатоваріантні можливості запобігання банкрутству, неспроможності боржника та врегулювання його боргів. За допомогою застосування неліквідаційних процедур банкрутства (неспроможності) відбувається мінімізація негативного впливу на економіку процесів, пов'язаних із неплатоспроможністю учасників ринкового середовища тієї чи іншої країни, та пом'якшення наслідків, обумовлених змінами, які наявні у національній економіці. Саме завдяки застосуванню різноманітних неліквідаційних судових процедур банкрутства не тільки задовольняються вимоги кредиторів неплатоспроможного боржника, а й відновлюється платоспроможність життєздатних боржників, відбувається врегулювання їхніх боргів, захист інтересів працівників неплатоспроможного боржника, а отже, відбувається оздоровлення вітчизняної економіки¹⁷.

У правозастосовній діяльності варто звернути увагу на єдність у судовій практиці. Для цього у зв'язку з обмеженою кількістю судових актів, які підлягають касаційному оскарженню у Верховному Суді, варто покласти обов'язок щодо встановлення такої єдності судової практики на апеляційні суди.

¹⁶ Валерія Радзивілюк, 'Належність мирової угоди до процедур банкрутства' [2016] 6 (92) Теорія і практика інтелектуальної власності 99–100.

¹⁷ Валерія Радзивілюк, 'Концептуальні зміни цільової спрямованості новітнього законодавства про банкрутство' (2019) 8 Право України 118.

Висновки. Теоретичне (наукове) значення доктринальних положень полягає у тому, що їхня реалізація дасть змогу здійснювати більш глибокі наукові дослідження у сфері конкурсного процесу. Що ж стосується самої науки конкурсного процесу, то вона отримає додатковий імпульс у втіленні цілей і завдань у своєму розвитку. Все це плідно позначиться на подальшому вдосконаленні законодавства про банкрутство (неплатоспроможності) та практики його застосування.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Golmsten A, *Istoricheskij ocherk russkogo konkursnogo processa* (Typ V S Balasheva 1888) (in Russian).
2. Radzyviliuk V, *Zapobihannia bankrutstvu (nespromozhnosti): hospodarcko-pravovyi aspekt* (Aspekt-Polihraf 2013) (in Ukrainian).
3. Shershenevich G, *Konkursnyj process* (Statut 2000) (in Russian).

Journal articles

4. Polyakov B, 'Pro koncepciyu reformuvannya zakonodavstva pro nespromozhnist (bankrutstvo)' (2002) 7 *Pravo Ukrainy* 59–63 (in Ukrainian).
5. Radzyviliuk V, Poliakov R, 'Problemy zastosuvannya gospodarsko-procesualnyx norm u proceduri bankrutstva (neplatospromozhnosti)' (2020) 7 *Pravo Ukrainy* 148 (in Ukrainian).
6. Radzyviliuk V, 'Nalezhnist myrovoi uhody do protsedur bankrutstva' [2016] 6 (92) *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti* 99–100 (in Ukrainian).
7. Radzyviliuk V, 'Kontseptualni zminy tsilovoi spriamovanosti novitnoho zakonodavstva pro bankrutstvo' (2019) 8 *Pravo Ukrainy* 118 (in Ukrainian).

Thesis

8. Radzyviliuk V, 'Sanaciia yak sudova procedura bankrutstva: porivnialno-pravove doslidzhennia' (avtoref dys kand yuryd nauk, 2000) (in Ukrainian).

Websites

9. Poliakov B, Poliakov R, 'Zolote telia, abo Arbitrazhnyi keruiuchy ne rab kredytoriv, a subiekt nezaleznoi profesiinoi diialnosti za rakhunok ostannikh' (*Zakon i Biznes*, 02.05–08.05.2020) <https://zib.com.ua/ua/142493-arbitrazhnyj_keruyuchiy__ne_rab_kredytoriv_a_subekt_nezalezh.html> (accessed: 04.10.2020) (in Ukrainian).
10. Polyakov B, 'Ali-Baba i 40 razbojnikov, ili Kak fizicheskomu licu mozjno razbogatet s pomoshyu Kodeksa po proceduram bankrotstva' (*Zakon i Biznes*, 07.09–13.09.2019) <https://zib.com.ua/ru/139120-kak_fizicheskomu_licu_mozhno_razbogatet_s_pomoschyu_kodeksa_.html> (accessed: 28.09.2020) (in Russian).
11. Polyakov B, 'Kazus potentsiinoi likvidatsii' (*Zakon i Biznes*, 15.06–21.06.2019) <https://zib.com.ua/ua/print/138072-za_kzpb_mozhna_zrobiti_bankrutom_bud-yakiy_derzhavniy_organ_.html> (accessed: 28.09.2020) (in Ukrainian).

Борис Поляков, Валерія Радзивілюк

12. Polyakov B, 'Pryntsyf domino, abo Yak KzPB mozhe sprovokuvaty lantsiuhove padinnia pidpriemstv krainy' (*Zakon i Biznes*, 03.08–09.08.2019) <https://zib.com.ua/ua/print/138714-yak_kzpb_mozhe_sprovokuvati_lancyugove_padinnya_pidpriemstv_.html> (accessed: 28.09.2020) (in Ukrainian).
13. Polyakov B, Polyakov R, 'Kyt i kit, abo Kolizii spozhyvchoho kredytuvannia' (*Zakon i Biznes*, 21.11–27.11.2020) <<https://zib.com.ua/ua/pda/145644.html>> (accessed: 25.09.2020) (in Ukrainian).

Borys Poliakov
Valeria Radzyviliuk

DOCTRINE OF COMPETITIVE PROCESS

ABSTRACT. The revival of interest in theoretical research of such legal phenomena as bankruptcy and competitive process in particular, in independent Ukraine, is associated with the enactment of the first national legislative act, which was devoted to the regulation of material and procedural relations of bankruptcy.

In fact, legal science since the late 90-s of the last century, being placed in qualitatively different conditions compared to previous ones. It paid considerable attention to rethinking the conceptual foundations of bankruptcy law, which began to be actively and consistently developed in the scientific literature, including such current issues: improvement and codification of bankruptcy legislation; optimization of the conceptual and categorical apparatus of bankruptcy; state policy in the field of bankruptcy; determining the legal nature of bankruptcy relations; specifics of the legal status of the parties and other participants in the bankruptcy relationship; procedural principles and features of bankruptcy proceedings; definition and content of bankruptcy proceedings and others.

The purpose of the article is: to highlight the influence of the achievements of the dogma of national bankruptcy law and its component – the dogma of the competitive process on the improvement of the latest Ukrainian bankruptcy legislation and its application practices.

It is found that the practical significance of the doctrinal provisions of the competitive process lies in their implementation in law-making and law-enforcement activities.

The author concludes that the legislator in improving the legal regulation of bankruptcy should take into account the results of doctrinal research in this area, which aimed at solving global problems of restoring the solvency of businesses and settling the debt obligations of citizens.

KEYWORDS: bankruptcy; competitive process; bankruptcy law doctrine; bankruptcy legislation; bankruptcy procedures; debtor; creditors.